

Tanulmány

Szabóné Habók Marianna

Óvodáskorúak iróniaértése:

A szülői nyelvhasználat mint befolyásoló tényező

Abstract

This study reports on a preliminary investigation exploring how the use of irony by parents might affect their preschool-aged children's ability to understand verbal irony. The methodology involved a self-report questionnaire to gauge parents' views on irony and a test to assess the children's irony comprehension, both of which were based on the research of Banasik (2013) and Banasik-Jemielniak et al. (2020). The analysis showed a moderate positive correlation between the mothers' irony use and their children's level of irony comprehension. These results highlight the importance of children's exposure to irony in their home environment as a considerable element in the development of their understanding of irony.

Keywords: preschool, children, irony, comprehension, parents

1 Bevezetés

A verbális irónia lehetővé teszi számunkra, hogy közvetett módon fejezzük ki valódi gondolatunkat és érzéseinket. Egyediségének köszönhetően a mindennapi kommunikációnk fontos részét képezi. Az utóbbi években az iróniaértés vizsgálata egyre inkább előtérbe került, s ezen belül a gyermekek iróniaértéséről is sok újdonság került napvilágra napjaink kognitív szemléletű kutatásaiból. Mindennek ellenére még mindig számos kérdés maradt megválaszolatlan az iróniaértés fejlődési folyamatáról, kognitív alapjairól és kulcsmechanizmusairól. Ebbe a diskurzusba egy empirikus vizsgálattal kívánok bekapcsolódni, amely azt mérte fel, van-e összefüggés az óvodáskorú gyermekek iróniaértési szintje és a szüleik iróniával szembeni attitűdje, valamint ironikus nyelvhasználata között. Az itt bemutatott kísérlet egy pilot teszt, ami tipikusan fejlődő magyar óvodáskorú gyermekek iróniaértését vizsgálta, különös tekintettel arra, hogy a szülői nyelvhasználat hogyan befolyásolhatja a gyermekek iróniaértését.

A tanulmány felépítése a következő. A 2. rész áttekinti a sikeres iróniaértést befolyásoló tényezőket gyermeknyelvi szempontból. A 3. rész a kutatás előzményeiről számol be, míg a 4. rész részletesen ismerteti a kísérlet anyagát és menetét. Ezt követi az eredmények bemutatása és a diszkusszió az 5. részben. A 6. rész pedig egy összefoglalást tartalmaz.

2 Iróniaértést befolyásoló tényezők

A verbális irónia megértése összetett kognitív folyamat, amelyhez számos kognitív és társas-kulturális készség szükséges. A sikeres iróniaértést befolyásoló tényezőket kétféleképpen lehet megközelíteni. Az egyik szempont az ironikus megnyilatkozások jellemzőivel kapcsolatos. Ide tartozik a kulcsszavak ismertsége, a mondszerkezet összetettsége, a felszíni jegyek (intonáció és prozódia), valamint a feldolgozáshoz szükséges kontextus és háttérismeretek. A másik szempont a hallgató oldaláról fontos készségek megléte, amelyekhez a nyelvi tudáson kívül többek között a metapragmatikai tudás és a mentalizáció tartoznak. Az alábbiakban az ironikus megnyilatkozások kiemelten fontosnak tartott jellemzőit, illetve az iróniaértéshez szükségesnek tartott készségeket mutatom be.

2.1 Ironikus megnyilatkozások jellemzői

Az ironikus megnyilatkozások jellemzői szerteágazóak és összetettek, több dimenziót és szintet érintenek a nyelvhasználatban. A nyelvi jellemzők segíthetik a felismerést és értelmezést. Pexman (2008) bebizonyította, hogy ha egy ironikus megnyilatkozás elegendő számú iróniaértést megkönnyítő szálens jellemzővel rendelkezik, akkor értelmezése gyors és sikeres. Ilyen jellemzőnek számít az arckifejezés, a gesztusok vagy a testtartás, amelyek nem verbális jelként gyakran kulcsfontosságúak az irónia észlelésében, különösen a szóbeli kommunikációban. A hangszín, hangsúly és intonáció változásai is jelentős szerepet játszhatnak a gúnyos hozzáállás, az értékítélet és a normatív elfogultság kifejezésében (vö. Garmendia 2018). A fentiek mellett az, hogy az ironikus jelentés milyen gyorsan és milyen mértékben kerül felszínre, a kulcsszavak konvencionalitásának és az adott kultúrában használt ironikus megnyilatkozások gyakoriságának is a függvénye.

A nyelvi jellemzőkön kívül Babarczy (2022) arra is rámutat, hogy az ironikus megnyilatkozások megértésében a szöveggörnyezet, a párbeszéd fizikai környezete és a résztvevők háttérismeretei is kiemelkedő szerepet játszanak. A kontextuális információk hiányában az ironikus megnyilatkozás megértése különösen nehéz feladattá válik. Attardo (2000) kiemeli, hogy az irónia soha nem korlátozódik csupán a szöveg szintjére, hiszen a kontextuálisan elfogadhatatlannak tűnő ironikus megnyilatkozások gyakran válnak az őket tartalmazó szövegek kiemelt részeivé. A fentiek alapján kijelenthető, hogy a nyelv és kontextus közti bonyolult kapcsolatok feltárása kulcsfontosságú az iróniaértés finom árnyalatainak megértésében, ezzel is kiemelve annak sokszínűségét.

2.2 Iróniaértést elősegítő készségek

A társas-kulturális ismeretek közül a metapragmatikai tudás előkelő helyet foglal el az iróniaértéshez szükséges készségek között (Bernicot et al. 2007). A metapragmatikai tudás a nyelvhasználatra való tudatos reflektálást jelenti (vö. Verschueren 2000; Wilkinson & Milosky 1987), egyfajta összekötő kapocs a nyelvi és a nyelven kívüli készségek szintje között (vö. Caffi 1994). Ennek köszönhetően ismerhető fel, hogy a nyelvnek a nem szó szerinti értelemben való használata is kulturálisan elfogadott kommunikációs eszköz.

A perspektívaváltás is metapragmatikai jelenségnek tekinthető, hiszen a beszélő saját nyelvhasználatával szembeni kritikus és önreflexív attitűdjéből ered. A beszélői jelentés megértése gyakran megköveteli a beszélgetőpartner nézőpontjának átvételét, amely különösen nehéz lehet

ironikus megnyilatkozások esetén. Mivel a nyelvhasználóknak számos kommunikációs szituációt különböző nézőpontokból kell megvitatniuk, a perspektivikusság a nyelv egyik jellemző tulajdonsága (Komlósi 2013), s emiatt a perspektívaváltás képessége alapvető fontosságú. Segítségével érzékeljük a társas kognitív szituációkban a beszélők mentális állapotaiban a finom különbségeket is. Komlósi (2013) szerint „(Az irónia) ... nemcsak tudatosítja a nyelvhasználók perspektívakülönbségeit, hanem váltásra kényszeríti őket; egyszerre, egymás mellett láttatva a különböző perspektívákat” (2013: 411).

Iróniaértés szempontjából a mentalizáció, közismert nevén a tudatelmélet, is kiemelkedő fontosságú kognitív erőforrás. A pragmatikai kompetencia lényeges részeként lehetővé teszi a címzett számára, hogy felismerje a beszélő kommunikációs céljait. A tudatelméleti készség tehát egyrészt magában foglalja azt a képességet, hogy tudatában vagyunk saját magunk és más személyek elképzeléseinek, véleményének, kívánságainak és szándékainak. Másrészt a szándék tulajdonítás egyfajta szociális megismerési készségként alapvető fontosságú az összetett társadalmi összefüggések feldolgozásához és a kommunikáció során felmerülő interperszonális akadályok legyőzéséhez. Filippova & Astington (2008) rámutattak, hogy a sikeres iróniaértés előfeltételeként a hallgatónak helyesen kell felmérnie a beszélő szándékát és hozzáállását az adott tényálláshoz vagy személyhez.

Bár a tudatelmélet szerepe az iróniaértés fejlődésében gyakran vita tárgya az irodalomban, több kísérleti pragmatikai vizsgálat eredménye igazolta a mentalizáció kulcsszerepét. Megléte prediktív erővel bír az iróniaértés sikerében. Az empirikus vizsgálatok kétirányú kapcsolatot feltételeznek a nyelvhasználat és a mentalizáció között, vagyis a tudatelmélet a kezdeti szakaszban a nyelvi fejlődés alapjául szolgál, a későbbiekben pedig a nyelvi fejlődés támogatja a tudatelmélet kiteljesedését, így lehetővé téve a nyelv eredményes használatát és összetett kommunikációs szituációk problémamentes megoldását (Schnell 2015).

2.3 Egyéb tényezők

A fent bemutatott jellemzők és készségek listája korántsem teljes. A memória (rövid- és hosszú távú, illetve munkamemória), a kognitív rugalmasság, az információfeldolgozás különböző részkészségei, valamint a figyelem irányításának képessége is fontos szerepet kap az ironikus megnyilatkozások megértésében (vö. Zajaczkowska & Abbot-Smith 2020).

Az iróniaértés tipikus, normál ütemű fejlődését a fentebb felsoroltakon kívül további tényezők is kedvező irányban befolyásolhatják. Például, a környezeti tényezők hatása meghatározó lehet az iróniaértés fejlődésében. Figyelembe véve a családi háttér fontosságát a gyermekek nyelvi és szociális képességeinek fejlődésében (ld. Bingham et al. 2017), az itt bemutatott kutatás Vygotsky (1986) szociokulturális tanulás elméletére épül. Vygotsky (1986) azt az álláspontot képviselte, hogy az emberi tevékenységek kulturális kontextusban bontakoznak ki, és kiemelten fontosnak tartotta a társas interakciók szerepét a kognitív képességek fejlődésében. Korábbi tanulmányok eredményei által ösztönözve, a jelen tanulmány a környezeti tényezők, ezen belül a szülői nyelvhasználat potenciális hatását vizsgálja a gyerekek iróniaértésére.

3 Előzmények

A modern kognitív tudományok területén egyre több figyelmet fordítanak a gyerekek iróniaértési képességének tanulmányozására. Peterson et al. (2012) ezt a képességet a kognitív fejlődés egyik fontos állomásaként kezeli. Bernicot et al. (2007) kiemeli, hogy az iróniaértés fokozatosan, több lépcsőben alakul ki, és gyakran lemaradásban van más nyelvi készségek fejlődéséhez képest. A különbség az iróniaértéshez szükséges bonyolult kognitív és szociokulturális előfeltételek miatt alakulhat ki. Mielőtt a vizsgálat konkrét tárgyára térnék, az előzőekben ismertetett alapokra támaszkodva, a következő szakaszban felvázolom azokat a kutatásokat, amelyek tanulmányom alapjait képezik.

3.1 Magyar anyanyelvű gyerekekkel végzett vizsgálatok

Szücs és Babarczy (2017) a tudatelmélet, a nyelvtani kompetencia és a metapragmatikai tudás iróniaértésre vonatkozó szerepét vizsgálták. Első kísérletükben 79, 4–7 éves gyermeket vizsgáltak hamis vélekedés, receptív szintaxis és szókincs, illetve iróniaértési tesztek segítségével. Az iróniaértési teszt öt rövid történetből állt, amelyek ironikus megnyilatkozásokat tartalmaztak. Történetenként négy kép segítette a gyerekeket a könnyebb követhetőség és visszaemlékezés érdekében. A gyerekek meghallgatták a történetet, majd az ironikus megjegyzésre vonatkozóan kaptak egy kérdést, és választaniuk kellett a megadott 3 válaszlehetőség közül: ironikus, megtesztelésre utaló és szó szerint igaz. Például: Az odaégett sütik kóstolása után: „*Miért mondta apa azt, hogy de puhák ezek a sütik? a, Azt gondolta puhák a sütik. b, Be akarta csapni anyát. c, Viccesen akarta mondani azt, hogy kemények a sütik.*”

Az első kísérlet eredményei nem mutattak szignifikáns különbséget az iróniaértés terén a tudatelmélet különböző fejlettségi szintjein lévő gyermekek között. Emellett a másodrendű hamis hiedelmek felismerésének képessége önmagában nem bizonyult elegendőnek a sikeres iróniaértéshez. Egyes gyerekek jól szerepeltek a nyelvi teszteken, mégis nehezen boldogultak az iróniaértési feladattal, ami arra utal, hogy a jó receptív nyelvtani és szókincsbeli készségek nem elegendők a sikeres iróniaértéshez.

Az első kísérlet tanulságaira építve, Szücs és Babarczy (2017) második kísérletében a metapragmatikai tudás iróniaértésre gyakorolt hatását tanulmányozták. A 39 résztvevőből álló csoportot azok a gyerekek alkották, akik az ironikus megnyilatkozásokat az első kísérletben egyáltalán nem értették. Közülük 19 fő a kontrollcsoportba került, a fennmaradó 20 gyermeknek pedig kifejezetten a verbális irónia célját és alkalmazását tárgyaló metapragmatikai tréninget tartottak. A tréning után mindkét csoport tagjai kitöltötték egy iróniaértési tesztet. Az eredmények jelentős különbséget mutattak. A tréningen részt vett csoport tagjai jelentősen jobban teljesítettek, mint a kontrollcsoport tagjai, amely arra utal, hogy a metapragmatikai tudás fejlesztése lényegesen javíthatja az iróniaértést.

A fent ismertetett eredmények egyértelműen alátámasztják azt a feltételezést, hogy az iróniaértés főként egy társas-kulturális jelenség, amelynek fejlődését a társas ismeretek, tapasztalatok, illetve a viselkedésmódok helyes felmérésének képessége segíti elő. Ezek a kulcsfontosságú ismeretek a családi környezetben is könnyedén elsajátíthatók, tehát a szülők nyelvhasználatának hatása mint befolyásoló tényező a gyerekek iróniaértésére kiemelt figyelmet érdemel.

3.2 Lengyel anyanyelvű gyerekekkel végzett vizsgálatok

Banasik (2013) lengyel nyelven végzett kutatása a kor, illetve a tudatelmélet iróniaértésre gyakorolt hatására fókuszált. 46 óvodáskorú gyermeket vizsgált három korcsoportra bontva (16 fő 4 éves, 14 fő 5 éves, 16 fő 6 éves) egy iróniaértési és egy tudatelméleti teszt segítségével. Az iróniaértési készséget mérő teszt hat ironikus és hat nem ironikus történetből állt. Az előre rögzített történeteket vizuális ingerek, azaz rajzok kísérték egy érintőképernyőn. Minden történetet négy kérdés követett: „1. *Miért mondta XY azt, hogy ...?* 2. *Mit értett XY az alatt, hogy?* 3. *Vicces volt, amikor XY azt mondta, hogy ...?* 4. *Kedves volt XY, amikor azt mondta, hogy ...?*”. A harmadik és negyedik kérdéshez 3 fokozatú Likert-skála szerinti hangulatjeleket (szmájlkat) mutattak a gyerekeknek.

A három korcsoport iróniaértése között az elemzés nem mutatott ki szignifikáns különbséget. Az eredmények szerint már a 4 éves gyerekek is megértették az ironikus megnyilatkozás pragmatikai jelentését, viszont nem tudták megmagyarázni az irónia mögötti szándékot. A tudatelméleti szint mérésénél azonban a különbség szignifikánsnak bizonyult, vagyis a mentális állapotokról magasabb szinten beszélő gyermekek az ironikus megnyilatkozás jelentésének megértésében is jobbnak bizonyultak. Ez ellentétben áll az előzőekben bemutatott kísérlet (Szücs & Babarczy 2017) eredményeivel, ahol a magasabb tudatelméleti szint nem bizonyult elégséges feltételnek a sikeres iróniaértelmezéshez. A különböző eredmények egyik lehetséges magyarázata a kísérleti módszerek közötti eltérés.

Az életkor és a tudatelmélet szerepe mellett a családi beszélgetések jelentőségét is egyre inkább elismerik az iróniaértés kapcsán. Ezt a szempontot Banasik-Jemielniak et al. (2020) kutatása is kiemeli, amely 46 családot elemzett, és két fő területre koncentrált: egyrészt a tudatelmélet szintjének hatását, másrészt a gyermek iróniaértési képessége és a szülői ironikus nyelvhasználat közötti kapcsolatot kutatta. A tanulmány, hasonlóan az előző kísérlethez, olyan iróniatesztet használt, amely rövid, ironikus csattanóval záruló történeteken alapult. A 8 éves kor körüli gyerekeknek minden történet után több kérdésre kellett válaszolniuk, például: „*XY szerint valóban ...?*” vagy „*Miért/Miből gondolsz?*”.

A szülők iróniához való hozzáállásának felmérésére egy kérdőív szolgált, amely arról gyűjtött információt, hogy a szülők milyen gyakran használnak ironikus megnyilatkozásokat otthon. A kérdőív négy ironikus elbeszélést tartalmazott, amelyek megegyeztek a gyermekek iróniatesztjébe beépített történetekkel. Egy példa a szülők kérdőívéből a következő: „*Megkéri a gyermekét, hogy vacsora előtt mosson kezet. A gyermek megkérdezi: Most? Ön válaszolna-e így a gyermek kérdésére: Nem, holnap!*” (Banasik-Jemielniak et al., 2020).¹ A válaszoknál feleletválasztós formátumot alkalmaztak, a szülők négy válaszlehetőséget kaptak: „*A, Soha. B, Talán, bizonyos körülmények között. C, Valószínűleg igen. D, Igen.*” (Banasik-Jemielniak et al. 2020). A pontozási skála 0-tól 5-ig terjedt. Az A válasz 0 pontot, a B 1-et, a C 2-t, a D pedig 5-öt ért. Bár az adatok elemzése nem mutatott összefüggést a szülők iróniahasználattal kapcsolatos attitűdjei és a gyermekek tudatelméleti szintje, illetve szociális készségei között, az eredmények pozitív összefüggést mutattak ki az anyák iróniához való hozzáállása és a gyermekeik iróniaértési szintje között.

A kutatók megállapították, hogy „az iróniában jártas gyerekek szülei általában pozitívabban állnak az iróniához. Amikor azonban az anyákat és az apákat külön vizsgálták, ez a tendencia

¹ Köszönet illeti Natalia Banasik-Jemielniak-ot, amiért rendelkezésemre bocsátotta a kísérleti anyagot.

csupán az anyák esetében mutatkozott meg” (Banasik-Jemielniak et al. 2020: 9).² Azt is felvették, hogy a lengyelországi hagyományos családmódel – ahol a gyerekek több időt töltenek az anyákkal, mint az apákkal – magyarázatot adhat erre az összefüggésre. Ennek megfelelően a szerzők arra a következtetésre jutnak, hogy a gyerekek talán jobban ráhangolódnak az édesanyjuk nyelvhasználatára.

Dolgozatom következő részében egy olyan kísérlet eredményeiről számolok be, amelyet Banasik-Jemielniak et al. (2020) lengyel nyelvre elvégzett kísérlete motivált. Vizsgálódásom célja annak felderítése volt, hogy a magyar családokban a gyerekek iróniaértési szintjét befolyásolja-e a szülők iróniahasználata, iróniaattitűdje.

4 Vizsgálat: a szülői iróniahasználat hatása óvodáskorú gyermekek iróniaértésére

A szakirodalomban eddig kevés figyelmet fordítottak arra, hogyan befolyásolja a gyermekek iróniaértését, ha otthon gyakran találkoznak ironikus nyelvhasználattal. Ezt a hiányt pótolván, a jelen empirikus vizsgálat a tipikusan fejlődő óvodáskorú gyermekek iróniaértésére ható tényezők közül a szülői iróniahasználat lehetséges hatását járta körül a magyar családok kontextusában.

4.1 Résztevők

A kísérletben 14 magyar anyanyelvű család, azaz 15 tipikus fejlődésű óvodáskorú gyermek és szüleik vettek részt (ld. 1. táblázat). Külön érdekesség, hogy a résztvevő gyermekek között volt egy kétpetéjű ikerpár is.

Családok száma	14
Anyák száma	14
Apák száma	14
Gyerekek száma (fiúk, lányok)	15 (8, 7)
Gyerekek átlagéletkora (év; hónap)	4; 4
Életkor terjedelme (év; hónap)	4;0 – 4;9

1. táblázat. Résztvevők adatai

4.2 Anyag és módszerek

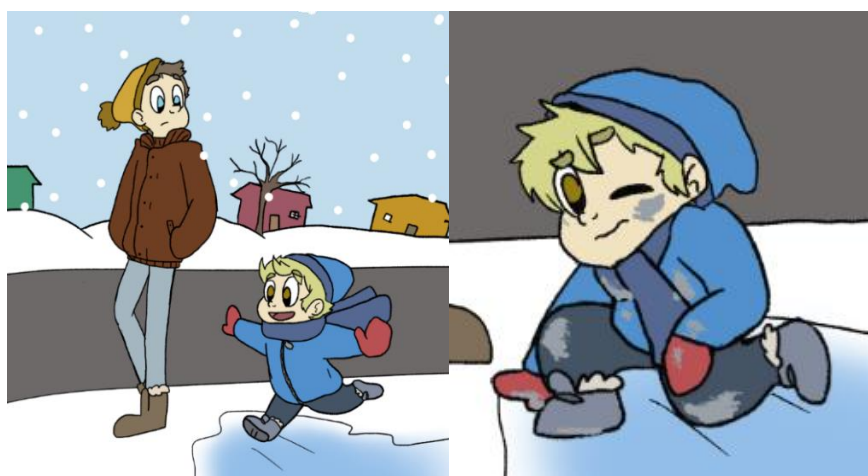
A kísérlet két részből állt: a gyermekek iróniaértését vizsgáló tesztből és a szülői iróniahasználatot vizsgáló kérdőívből. A felmérés, amire a gyermekek otthonában került sor, 12–15 percet vett igénybe, és mindig egyetlen ülés keretein belül végezte el a kísérletvezető. Miközben a szülők külön-külön kitöltötték a kérdőívet, a kísérletvezető egy másik helyiségben a gyermekkel együtt lebonyolította a tesztet.

² „[...] children who are proficient in understanding irony have parents that declare a more positive attitude towards irony. However, when looking at mothers and fathers separately, this only holds true for mothers.” (Banasik-Jemielniak et al. 2020: 9)

A gyermekek tesztje³ egy klasszikus hamis vélekedés feladattal kezdődött (Wimmer & Perner 1983), amely a nem látott áthelyezés paradigmán alapult és a kognitív képességeket mérte. A teszt következő része, Banasik (2013) és Banasik-Jemielniak et al. (2020) fentebb ismertetett kísérleteiben használt tesztek rövidített és egyszerűsített változataként nyolc rövid történetet tartalmazott, amelyek közül négy ironikus (ld. 1. ábra), négy pedig nem ironikus (kontroll) megnyilatkozással végződött (ld. 2. ábra).

A gyermekek ironiaértését vizsgáló kísérletek eredményei jelentős mértékben függenek a feladat kognitív terhelésétől. E terhelés csökkentése érdekében rajzok segítségével szemléltettem a szituációkat, és a feladatokat tágabb kontextusba helyeztem, ami segített a gyermekek számára könnyebben értelmezni az ironikus megnyilatkozásokat. A feladatok memóriaigényének minimalizálása érdekében az egyes történetek hossza legfeljebb 34 szó volt, és a történetek nyelvezete a gyermekek számára ismerős szavakra korlátozódott. Ezenkívül a tesztfeladatokban szereplő ironikus megnyilatkozások a hétköznapi életből vett, kontextusba helyezett hiperbolákon alapultak, így autentikusabbnak és érthetőbbeknek bizonyulhattak (Schnell 2021).

A kísérletvezető a történeteket úgy olvasta fel a gyerekeknek, hogy biztosította az ismétlések során a következetes intonációt. A tesztben szereplő nyolc rövid történet főszereplője egy óvodáskorú fiú, Máté volt, akihez a történeteket záró megnyilatkozásokban minden esetben egy felnőtt szólt (anya, apa, óvó néni). Minden történetet vizuális inger, 2-4 rajz kísért táblagépen. Minden egyes történet után a gyerekeknek két kérdést kellett a saját képességeik szerint megválaszolni: „(1) *XY szerint tényleg ...?*; (2) *Miért/Miből gondolsz?*”.

Máté és az apukája gyalog megy az óvodába. Esik a hó, a járda csúszós. Máté csúszkál, de sajnos elesik, így a nadrágja saras és vizes lesz. Az apukája erre azt mondja Máténak: De szép tiszta lettél!

1. kérdés: Máté apukája szerint Máté tényleg tiszta? **2. kérdés:** Miért/Miből gondolsz?

1. ábra. Egy ironikus történet

³ A teljes teszt az 1-es számú függelékben található.

Máté befejezi a reggelit. Megy fogat mosni. Nem siet, sokáig van a fürdőszobában. Indulniuk kell. Apa azt mondja:
 Olyan lassú vagy!

1. kérdés: Máté apukája szerint Máté tényleg lassú? 2. kérdés: Miért/Miből gondolod?

2. ábra. Egy nem ironikus (kontroll) történet

A vizsgálat másik része a szülők iróniahasználatát egy önbevalláson alapuló kérdőívvel mérte, amely Banasik-Jemieliak et al. (2020) kérdőívének kibővített változata volt. A kérdőív első-sorban a szülők iróniahasználati okait, attitűdjeit és az emögött rejlő szociokulturális tényezőket próbálta felderíteni. 11 kérdésből állt, és összesen 28 szülő – 14 anya és 14 apa – töltötte ki.⁴ Az első négy kérdés olyan ironikus történeteket írt le, amelyek megegyeztek a gyerekeknek szóló iróniaértési tesztben felhasznált történetekkel (ld. 1. példa). Az ironikus szituációk kiválasztásánál fontos szempont volt, hogy a mindennapi élet ironikus interakcióit reprezentálják. Mind a négy szituáció után nyitott kérdés következett (ld. 2. példa), amely a szülők iróniahasználati motivációit kívánta feltérképezni. A szülői kérdőív további hét kérdése⁵ három fő területet vizsgált: a szülők általános hozzáállását az ironikus nyelvhasználathoz (ld. 3. és 4. példa), az ironikus megnyilatkozások használatának elsődleges okait, valamint a szülők véleményét gyermekük iróniaértéséről és iróniahasználatáról (ld. 5. példa).

1) Esik a hó, a járda csúszós. Gyermeked csúszkál, de sajnos elesik, így a nadrágja saras és vizes lesz. Mondanál neki erre egy ehhez hasonló megjegyzést: „De szép tiszta lettél!”?

2) Miért mondanád vagy miért nem mondanád ezt neki?

3) Szeretsz-e otthon ironizálni?

4) Milyen gyakran mondasz otthon valami ironikusat?

5) Szerinted a kutatásban részt vevő gyermeked érti az iróniát?

Az adatközlő szülők egy ötfokú Likert-skálán jelölhették meg válaszaikat. Az első példa esetén a válaszlehetőségeket a 2. táblázat mutatja.

⁴ A teljes kérdőív a 2-es számú függelékben található.

⁵ Ilyen kérdések nem szerepeltek Banasiak-Jemieliak et al. (2020) kérdőívében.

Válaszlehetőség	Értéke
A. Egyáltalán nem jellemző rám.	0
B. Többnyire nem jellemző rám.	1
C. Néha jellemző rám, néha nem.	2
D. Többnyire jellemző rám.	3
E. Határozottan jellemző rám.	4

2. táblázat. 1. példa válaszlehetőségei és pontozása

A kérdőívben hét kérdés vonatkozott a szülők által otthon használt ironikus megnyilatkozások gyakoriságára, következésképpen a szülők kérdőívének maximális pontszáma 28 volt, s a magasabb pontszám gyakoribb iróniahasználatot és pozitívabb iróniaattitűdöt takart.

5 Eredmények és diszkusszió

Az eredmények ismertetése során a gyermekek (Gy01–Gy15) végig ugyanúgy, életkor szerinti emelkedő sorrendben szerepelnek, s az egyszerűség kedvéért a gyermekek sorrendjéhez rendelttem a szülőket. A gyerekek tesztjében minden helyes válaszáért egy pont járt. Mivel összesen nyolc történetet hallgattak meg (négy ironikus és négy nem ironikus), és minden történet után két kérdés következett, így az ironikus és a nem ironikus történetekre irányuló kérdésekért egyaránt maximum 8-8 pont járt. A gyerekek által feladat típusonként elért pontszámokat a 3. táblázat szemlélteti. Minden résztvevő legalább két olyan választ adott, amely megfelelt a felnőtt válaszainak, mind az ironikus, mind a nem ironikus történetek esetében. Ezek az eredmények összecsengenek Banasik (2013) kutatásának megállapításaival, amely szerint a 4 évesek már képesek lehetnek az ironikus megnyilatkozások megértésére. A fiatalabb gyermekek pontszámai az ironikus történetek esetében nagy különbséget mutattak, ami az iróniaértésük eltérő szintjeit jelzi.

Mivel a gyerekek pontszámai a lehető legmagasabb értékek felé koncentráálódtak és a 15 gyermek közül 6 érte el a maximális pontszámot, az eredmények plafonhatást jelezhetnek (vö. Everitt 2002). Ennek fényében a történetek túlzott egyszerűsége vagy a kérdések alacsony komplexitása miatt a tesztfeladatok talán túl egyszerűek voltak az adott korosztálynak. A vizsgált tényezők hatásaitól függetlenül, egy bizonyos koron túl (4 év 5 hónap) a gyermekek a kísérlet szintjén megértették az ironikus megnyilatkozásokat.

Gyermekek	Nem ironikus történetek pontszámai	Ironikus történetek pontszámai
Gy 01	6	4
Gy 02	7	6
Gy 03	8	8
Gy 04	8	2
Gy 05	4	4
Gy 06	8	8
Gy 07	7	2

Szabóné Habók Marianna:
Óvodaskoriak iróniaértése: A szülői nyelvhasználat mint befolyásoló tényező
Argumentum 20 (2024), 38–60
Debreceni Egyetemi Kiadó
DOI: 10.34103/ARGUMENTUM/2024/3

Gy 08	8	2
Gy 09	6	4
Gy 10	8	8
Gy 11	5	8
Gy 12	7	8
Gy 13	8	8
Gy 14	8	8
Gy 15	8	8

3. táblázat. Gyermek eredményei a nem ironikus (kontroll) és az ironikus feladatokban

Ahogy korábban említésre került, a szülők kérdőívének maximális pontszáma 28 volt, s a magasabb pontszám gyakoribb iróniahasználatot és pozitívabb iróniaattitűdöt takart. A 4. táblázat a szülői pontszámokat mutatja be. Az eredmények arra utalnak, hogy a szülők iróniával kapcsolatos attitűdjei a mintán belül jelentősen eltérnek, ami potenciálisan befolyásolhatja a gyermekek iróniaértését. A kísérletet leíró statisztikai eredményeket az 5. táblázat foglalja össze.

Gyerekek	Anyák pontszámai	Apák pontszámai
Gy 01	14	13
Gy 02/03	7	11
Gy 04	1	1
Gy 05	13	13
Gy 06	15	20
Gy 07	2	6
Gy 08	8	20
Gy 09	11	7
Gy 10	4	5
Gy 11	22	26
Gy 12	22	23
Gy 13	9	5
Gy 14	20	14
Gy 15	21	7

4. táblázat. Szülői kérdőív eredménye

Változó	Terjedelem		Átlag	Szórás
Gyerekek helyes iróniaválaszainak száma	2	8	5,866	2,559
Anyák iróniapontszáma	1	22	11,733	7,166
Apák iróniapontszáma	1	26	12,133	7,356

5. táblázat. A kísérleti vizsgálat leíró statisztikai eredményei

A 6. táblázat a szülők iróniahasználati motivációit világítja meg. A 7-es számú kérdésre („Leggyakrabban mire használod az iróniát?”) adott válaszaik alapján a többség két fő okból alkalmaz verbális iróniát: humorizálásra/viccelődésre és vélemény/viszonyulás burkolt kifejezésére.

Mint Sigel (2014) kutatása rámutatott, a szülők nyelvi viselkedésére vonatkozó nézetei összhangban vannak tényleges cselekedeteikkel. Ezért logikusnak tűnik, hogy a szülők által gyakran használt iróniaformák – mint a viccelődés és vélemény kifejezése – megjelennek a szülő-gyermek interakciókban is. Mivel a tesztben alkalmazott ironikus megnyilatkozások történetesen a szülők által bevallott leggyakoribb iróniahasználatot tükrözték (viccek vagy vélemények), ez megmagyarázhatja a gyerekek iróniaértési teszten elért magas pontszámait. A szülők által jelzett iróniatípusok és a teszt tartalma közötti kapcsolat azt sugallja, hogy a gyermekek az otthoni tapasztalatok révén jobban megértik és értékelik az iróniát, különösen, ha az humorral vagy vélemény kifejezésével kapcsolatos.

7-es számú kérdés: Leggyakrabban mire használod az iróniát?	Válasz	Százalék
vélemény/viszonyulás burkolt kifejezésére	A	27%
kritizálásra/sértésre/gúnyolódásra	B	9%
humorizálásra/viccelődésre	C	48%
saját tudás/intelligencia csillogtatására	D	2%
feszültség oldására, konfliktuskerülésre	E	14%

6. táblázat. Szülők iróniahasználatának aránya

Az ironikus történetek utáni nyitott kérdésekre („Miért mondanád vagy miért nem mondanád ezt neki?”) nem minden szülő válaszolt. A válaszok kvalitatív elemzése során kiderült, hogy a pozitív iróniahasználatot mutató szülők az ironikus megnyilatkozásokat többnyire viccesnek tartották, feszültségoldásra használják. Ugyanakkor az ironikus megnyilatkozásokat nem, vagy csak alig használó szülők többsége félrevezetésnek, mellébeszélésnek tartotta ezt a nyelvi eszközt, illetve saját bevallása szerint csak akkor használja, ha fáradt, türelmetlen vagy ingerült.

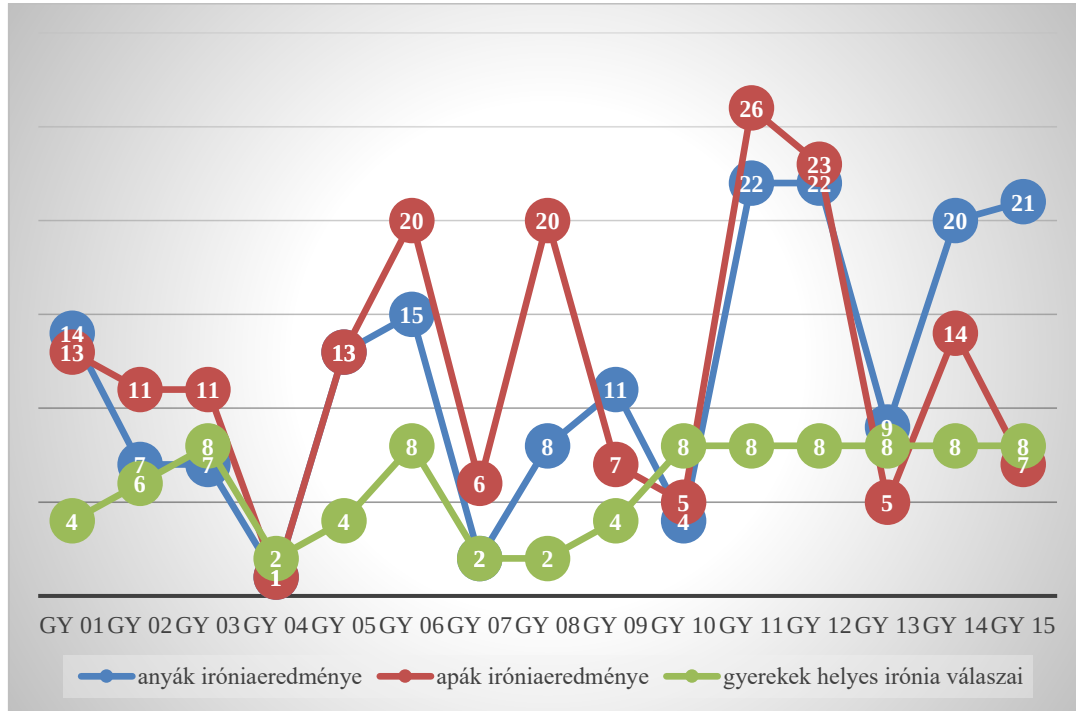
A szülői kérdőív utolsó három kérdésében a szülőket arra kértem, hogy értékeljék gyermekük iróniaértését. A válaszok alapján az anyák becslései közelebb álltak a gyerekek tényleges pontszámához, mint az apákéi, amelynek az oka feltehetőleg az, hogy az anyák általában több időt töltenek a gyerekekkel, így jobban tisztában vannak kommunikációs képességeikkel.

A 3. ábrán a gyerekek helyes iróniaválaszai és a szülők iróniaeredményei láthatóak. Figyelemre méltó, hogy a legkevesebb helyes iróniaválaszt adó gyermek (Gy 04) szülei viszonyultak legnegatívabban az iróniához. Az elemzés mérsékelt pozitív korrelációt mutatott a gyermekek iróniapontszámai és az anyák iróniahasználati között (Pearson: $r = 0,5587$, $p < 0,05$), viszont a gyermekek és az apák pontszámai között nem volt ilyen kapcsolat. Az itt bemutatott eredmény összhangban van Banasik-Jemieliński et al. (2020) eredményeivel, és hangsúlyozza a szülői nyelvhasználat lehetséges befolyásoló szerepét az iróniaértés fejlődésében.

A szülők iróniahasználatának sajátosságai további magyarázatot nyújthatnak az eredményekre. A gyerekek iróniaértési tesztjében és a szülői kérdőívben szereplő ironikus megjegyzések kontextusa és használata jobban összecsenghet az anyák általi iróniahasználattal, amely gyakran didaktikus célokat szolgál (ld. Recchia et al. 2010).

Amennyiben a fenti eredményeket egy tágabb perspektívába helyezzük, akkor úgyis lehet őket értelmezni, hogy hasonlóan a kognitív képességek fejlődési pályájához, az iróniaértés elsajátítása szorosan összefügghet a szociokulturális tanulással és tapasztalatokkal (Babarczy & Szűcs 2019). Komlósi (2013) feltevése szerint maga az ironikus hozzáállás is szociális tanulás eredménye, vagyis megfelelő szociális környezetben a gyermek elsajátítja az ironikus hozzáállást, amely adott kulcsingerekre működésbe lép. Következésképpen az iróniához való pozitív

hozzáállás és annak gyakori használata a családban az iróniaértés fejlődését befolyásoló tényezőként jelenhet meg (vö. Filippova 2014).

3. ábra. A szülők eredményeinek és a gyermekek irónia-pontszámainak összehasonlítása

6 Konklúzió

A tanulmány tipikusan fejlődő magyar óvodáskorú gyermekek iróniaértését vizsgálta, különös tekintettel arra, hogy a szülői nyelvhasználat hogyan befolyásolhatja a gyermekek iróniaértését. A kapott adatok alapján a szülők iróniával szembeni attitűdje összefügghet a gyermekek iróniaértési szintjével. Bár a plafonhatás megjelenése csak óvatos következtetéseket tesz lehetővé, a vizsgálat eredményeiben érezhetőek tendenciák, melyek szerint a verbális iróniát gyakrabban használó, és pozitívabb iróniaattitűdöt mutató anyák gyermekeinek iróniaértése magasabb szinten állhat. A fenti eredmény alátámasztja Banasik-Jemieliak et al. (2020) lengyel kontextusra vonatkozó eredményeit. A párhuzam magyarázható a Magyarország és Lengyelország közötti kulturális hasonlósággal, különösen a családmódell terén (vö. Fodor et al. 2002). A kommunista államformáról demokráciára való váltás mindkét ország esetében jelentős hatással volt a családi struktúrára és a szülői magatartásra, olyan hagyományos családszerkezeteket eredményezve, ahol az anyák általában több felelősséget vállalnak a gyermeknevelés terén. Ebből adódóan a gyermekek több időt töltenek az anyjukkal, és így befogadóbbak lehetnek az ő nyelvi mintáikra. Az anyák nyelvhasználatának nagyobb mértékű befolyása hozzájárulhat a gyermekek iróniaértésének fejlődéséhez, amint azt a kutatás eredményei is tükrözik.

A nemzeti kultúra szerepének további elemzésekor fontos kiemelni, hogy Hall és Hall (1976) elmélete szerint a lengyel és a magyar kultúra is magas kontextusúnak számít, vagyis a kom-

munikáció nagymértékben támaszkodik az implicit jelentések közvetítésére, ami jelentős befolyással bírhat a szülői nyelvhasználatra és így a gyermekek kommunikációs képességeinek, illetve iróniaértésüknek a fejlődésére is.

Mindazonáltal az itt bemutatott pilot kísérlet számos nyilvánvaló korláttal bírt. Egyrészt, a kísérleti vizsgálat viszonylag alacsony számú résztvevőt elemzett. Az eredményekkel kapcsolatban azt is fontos megjegyezni, hogy más, figyelembe nem vett változók (pl. nem, testvérek száma) is jelentős szereppel bírhatnak. Továbbá a szülők értékelése kizárólag az önbevalláson alapult, ami felveti az egyoldalú információforrás és a lehetséges szülői elfogultság problémáját (vö. Bingham et al. 2017). Ezek elkerülése érdekében a szülőkre vonatkozó információk gyűjtéséhez érdemes lenne más, független mérések beépítése. A közvetlen megfigyelés például további betekintést adhatna a családi interakciók és a gyermeki iróniaértés kapcsolatába.

További, magasabb számú résztvevőt elemző kutatásokra van szükség az iróniaértést befolyásoló tényezők lehetséges összjátékának minél alaposabb feltárásához, amelyek átfogóbban elemeznék milyen hatással van a közvetlen családi környezet, mint például a szülők és testvérek iróniahasználata, a gyermekek iróniaértésének fejlődésére. Ezen felül a különbség az anyák és apák iróniahasználatában további betekintést nyújthatna abba, hogy miért találhatók erősebb korrelációk az anyák iróniahasználata és a gyermekek iróniaértése között.

Összességében elmondható, hogy a tanulmány a korlátai ellenére rámutatott a családi kommunikáció kulcsszerepére a gyerekek iróniaértésének formálódásában, és ajánlásokat tett a téma további kutatására, mind elméleti, mind gyakorlati szempontból.

Irodalom

- Attardo, S. (2000): Pragmatics. Critical concepts. *Journal of Pragmatics* 32, 363–366.
- Babarczy, A. & Szücs, M. (2019): Az irónia és a hazugság kommunikatív komponenseinek felismerése 5–10 éves korban [Recognition of the communicative components of irony and lies in 5- to 10-year-olds]. *Magyar Nyelv*, 115.
<https://doi.org/10.18349/MagyarNyelv.2019.2.164>
- Babarczy, A. (2022): A pragmatikai jelentés kikövetkeztetésének fejlődése tipikusan fejlődő gyermekek körében [The development of pragmatic meaning inference in typically developing children]. *Gyermeknevelés Tudományos Folyóirat* 10(1), 94–112.
<https://doi.org/10.31074/gyntf.2022.1.94.112>
- Banasik, N. (2013): Non-literal speech comprehension in preschool children: An example from a study on verbal irony. *Psychology of Language and Communication* 17(3), 309–324.
<https://doi.org/10.2478/plc-2013-0020>
- Banasik-Jemiłniak, N., Bosacki, S., Mitrowska, A., Wyrębek Walters, D., Wisiecka K., Copeland NE., et al. (2020): ‘Wonderful! We’ve just missed the bus.’ – Parental use of irony and children’s irony comprehension. *PLoS ONE* 15(2), e0228538.
<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0228538>
- Bernicot, J., Laval, V. & Chaminaud, S. (2007): Non-literal language forms in children: In what order are they acquired in pragmatics and metapragmatics? *Journal of Pragmatics* 39, 2115–2132. <http://dx.doi.org/10.1016/j.pragma.2007.05.009>
- Bingham, G. E., Jeon, H. J., Kwon, K. A. & Lim, C. (2017): Parenting styles and home literacy opportunities: Associations with children’s oral language skills. *Infant and Child Development* 26(5). <http://dx.doi.org/10.1002/icd.2020>

- Caffi, C. (1994): Metapragmatics. In: Asher, Ronald E. & Simpson, James M. Y. (eds.): *Encyclopedia of Language and Linguistics*, 2461–2466. Oxford: Pergamon Press.
- Everitt, B. S. (2002): *The Cambridge dictionary of statistics*. 2nd ed. Cambridge, UK: CUP.
- Filippova, E., & Astington J. W. (2008): Further development in social reasoning revealed in discourse irony understanding. *Child Development* 79(1), 126–138. PMID: 18269513. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2007.01115.x>
- Filippova, E. (2014): Developing appreciation of irony in Canadian and Czech discourse. *Journal of Pragmatics* 74, 209–223.
- Fodor, E., Glass, C., Kawachi, J., & Popescu, L. (2002): Family Policies and Gender in Hungary, Poland, and Romania. *Communist and Post-Communist Studies* 35, 475–490. [https://doi.org/10.1016/S0967-067X\(02\)00030-2](https://doi.org/10.1016/S0967-067X(02)00030-2)
- Garmendia, J. (2018): *Irony*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hall, E. T. & Hall, E. (1976): How cultures collide. *Psychology Today* 10(2), 66.
- Komlósi, B. (2013): A polarizációs tendencia szerepe az irónia nyilvánvalóvá tételében: A hiperbola és litotész mint nyomok az ironikus interpretációhoz [The role of polarisation trend in making irony apparent]. *Magyar Nyelv* 109 (4), 409–420. https://epa.oszk.hu/00000/00032/00060/pdf/EPA00032_magyar_nyelv_2013_04_409-420.pdf
- Peterson, C. C., Wellman, H. M. & Slaughter, V. (2012): The mind behind the message: Advancing theory-of-mind scales for typically developing children, and those with deafness, autism, or Asperger syndrome. *Child Development* 83, 469–485. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2011.01728.x>.
- Pexman, P. M. (2008): It's fascinating research: The cognition of verbal irony. *Current Directions in Psychological Science* 17, 286–290. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8721.2008.00591.x>
- Recchia, H. E., Howe, N., Ross, H. S., & Alexander, S. (2010): Children's understanding and production of verbal irony in family conversations. *British Journal of Developmental Psychology* 28(2), 255–274.
- Schnell, Zs. (2015): A nyelvelsajátítás társas-kognitív és pragmatikai vetületei fejlődéstani szemszögből [Social cognitive and pragmatic dimensions of language development from a developmental approach]. [PhD thesis]. <https://pea.lib.pte.hu/bitstream/handle/pea/14467/schnell-zsuzsanna-tezis-hun-2016.pdf>
- Schnell, Zs. (2021): Az irónia és a metafora kognitív fejlődési vonatkozásai. Kísérleti pragmatikai vizsgálódások [The cognitive developmental aspects of irony and metaphor. Experimental pragmatic investigations]. *Argumentum* 17, 511–531. <http://dx.doi.org/10.34103/ARGUMENTUM/2021/26>
- Sigel, I. E. (2014): Reflections on the belief-behavior connection: Lessons learned from a research program on parental belief systems and teaching strategies. In: *Thinking about the family*. London: Psychology Press, 53–84.
- Szücs, M. & Babarczy, A. (2017): The role of Theory of Mind, grammatical competence and metapragmatic awareness in irony comprehension. In: Assimakopoulos, S. (ed.): *Pragmatics at its Interfaces*. Berlin, Boston: De Gruyter Mouton, 129–148. <https://doi.org/10.1515/9781501505089-008>
- Verschueren, J. (2000): Notes on the role of metapragmatic awareness in language use. *Pragmatics* 10, 439–456.
- Vygotsky, L. S. (1986): *Thought and language*. A. Kozulin (ed.). Cambridge, MA: MIT Press.

Szabóné Habók Marianna:
Óvodáskoriak iróniaértése: A szülői nyelvhasználat mint befolyásoló tényező
Argumentum 20 (2024), 38–60
Debreceni Egyetemi Kiadó
DOI: 10.34103/ARGUMENTUM/2024/3

- Wilkinson, L. C. & Milosky, M. L. (1987): School-aged children's metapragmatic knowledge.
- Wimmer, H. & Perner, J. (1983): Beliefs about beliefs: Representation and constraining function of wrong beliefs in young children's understanding of deception. *Cognition* 13, 103–128. [https://psycnet.apa.org/doi/10.1016/0010-0277\(83\)90004-5](https://psycnet.apa.org/doi/10.1016/0010-0277(83)90004-5)
- Zajackowska, M., & Abbot-Smith, K. (2020): “Sure I’ll help – I’ve just been sitting around doing nothing at school all day”: Cognitive flexibility and child irony interpretation. *Journal of Experimental Child Psychology* 199. Article number 104942. <https://doi.org/10.1016/j.jecp.2020.104942>

Szabóné Habók Marianna
Debreceni Egyetem
Nyelvtudományok Doktori Iskola
4002 Debrecen Pf. 400
mannahabok@gmail.com

1-es számú függelék

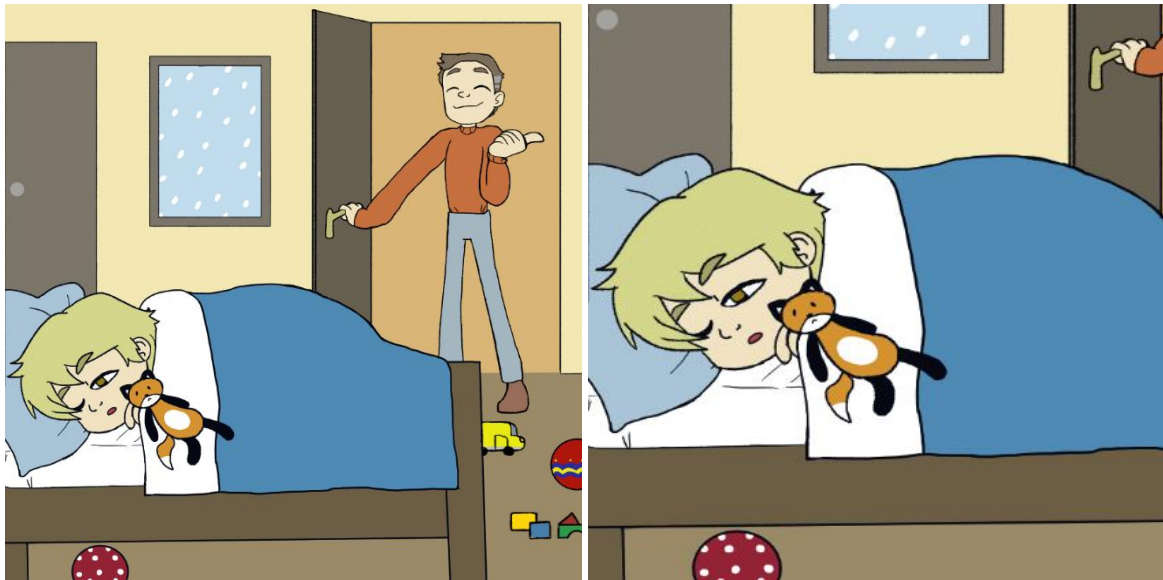
GYEREKEK – IRÓNIAÉRTÉSI TESZT

Kérdőív kitöltésének dátuma:

Gyermek keresztnéve:

1. rész

Mátét az apukája ébreszti reggel. Benyit a szobába: Jó reggelt Máté! Máté nem mozdul. Apa erre azt mondja Máténak: Ki az ágyból, hétalvó!

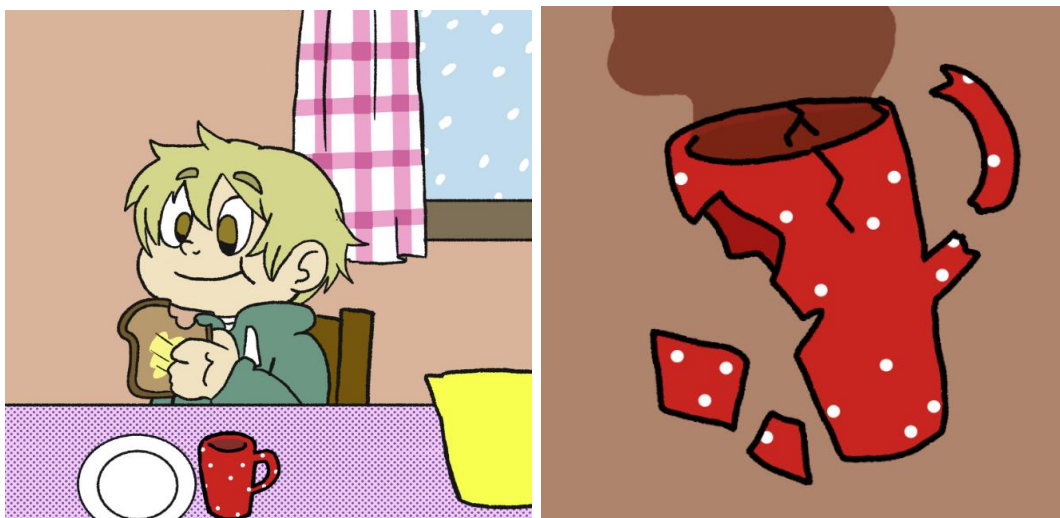

1. kérdés: Máté apukája szerint Máté tényleg hétalvó?

2. kérdés: Miért/Miből gondolod?

2. rész:

Máté felöltözik. Leül reggelizni. A bögréjét leveri, és az eltörik. Apa erre azt mondja Máténak: Te aztán ügyes vagy!

1. kérdés: Máté apukája szerint Máté tényleg ügyes?

2. kérdés: Miért/Miből gondolod?

3. rész:

Máté befejezi a reggelit. Megy fogat mosni. Nem siet, sokáig van a fürdőszobában. Indulniuk kell. Apa azt mondja: Olyan lassú vagy!

1. kérdés: Máté apukája szerint Máté tényleg lassú?

2. kérdés: Miért/Miből gondolod?

4. rész:

Odakint hull a hó. Máté felveszi a meleg kabátot, a sapkát és a sálát. Apa nem találja a kesztyűt.

Máté kihúz egy fiókot és kiveszi onnan a kesztyűt. Apa erre azt mondja: Megtaláltad a kesztyűt? Milyen okos vagy, Máté!

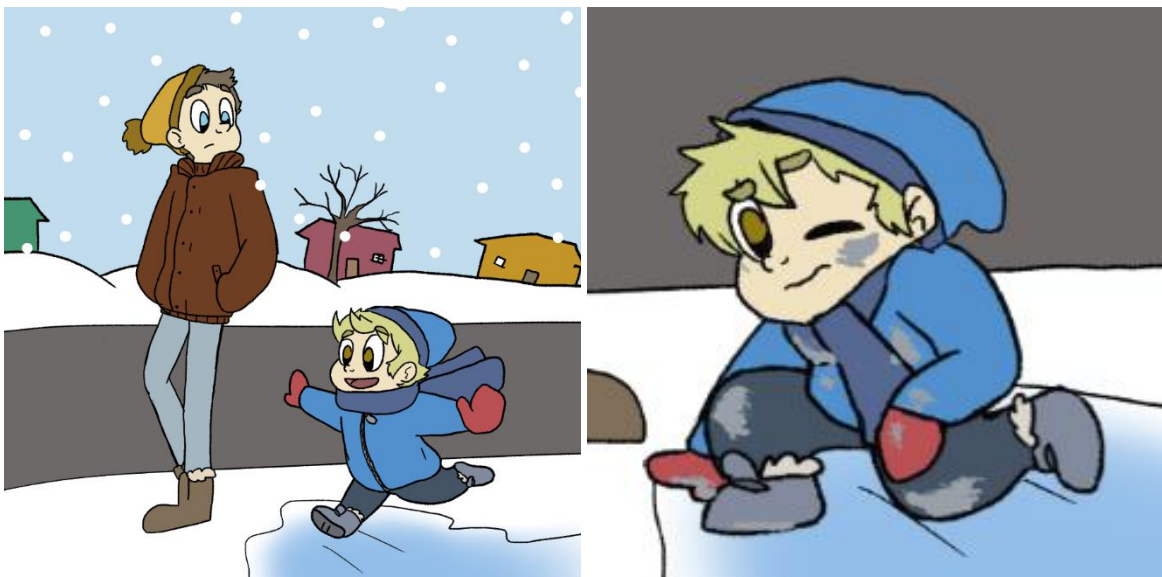

1. kérdés: Máté apukája szerint Máté tényleg okos?

2. kérdés: Miért/Miből gondolod?

5. rész:

Máté és az apukája gyalog megy az óvodába. Esik a hó, a járda csúszós. Máté csúszkál, de sajnos elesik, így a nadrágja saras és vizes lesz. Az apukája erre azt mondja Máténak: De szép tiszta lettél!

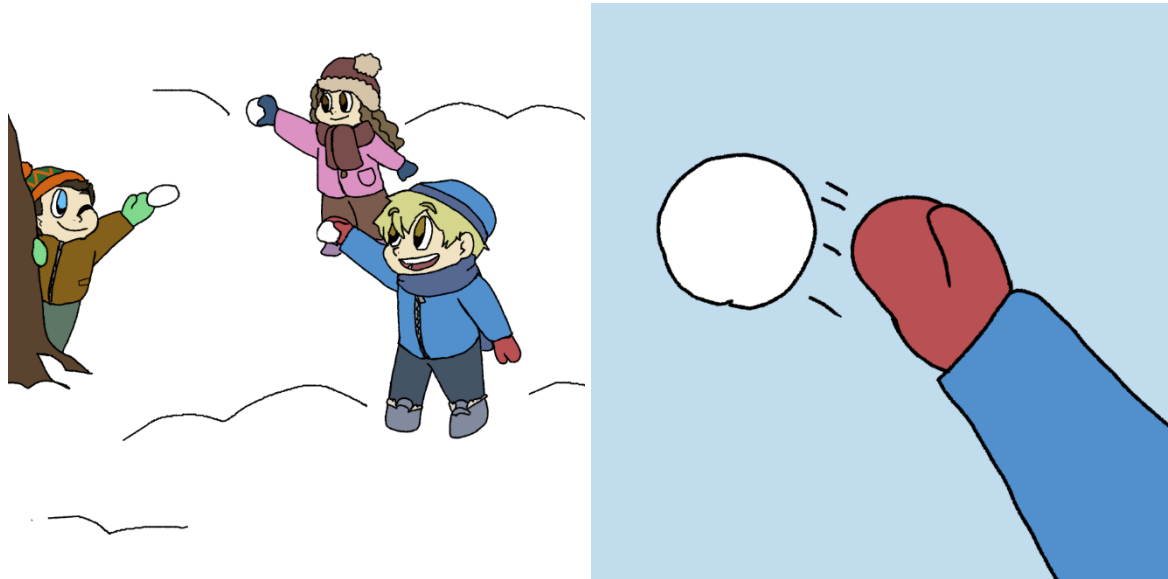

1. kérdés: Máté apukája szerint Máté tényleg tiszta?

2. kérdés: Miért/Miből gondolod?

6. rész:

A gyerekek az udvaron hógolyóznak. Máté hógolyója eltalálja az óvó néni fejét. Az óvó néni erre azt mondja: De kedves vagy, Máté!

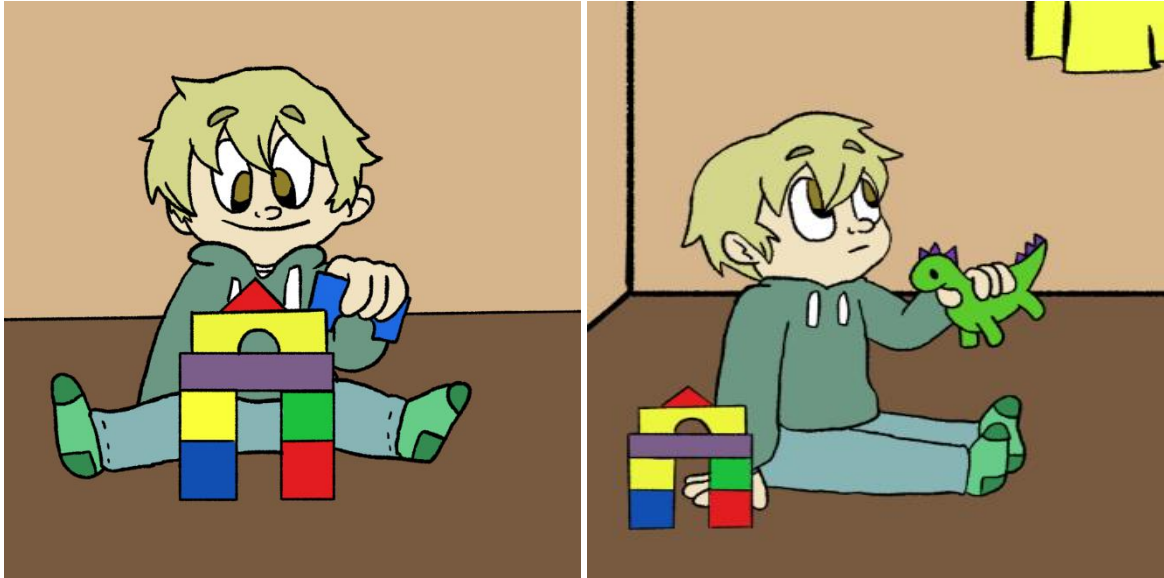

1. kérdés: Az óvó néni szerint Máté tényleg kedves?

2. kérdés: Miért/Miből gondolod?

7. rész:

Máté alvás után az építőkockákkal játszik. Uzsonnaidő van, be kell fejezni a játékot. A többi gyerek és az óvó néni nekikezd elpakolni a kockákat. Ekkor Máté elővesz egy dinót, és azzal kezd el játszani. Te aztán nagy segítség vagy! – mondja erre az óvó néni.

1. kérdés: Az óvó néni szerint Máté tényleg nagy segítség?

2. kérdés: Miért/Miből gondolod?

8. rész:

Az ovi után Máté és az anyukája haza felé sétálnak az óvodából. Süt a nap és szép idő van. Máté és az anyukája szeretnek sétálni az ilyen napokon. Máté boldogan ugrándozik. Örülök, hogy ilyen jó kedved van. – mondja Máté anyukája.

1. kérdés: Máté anyukája szerint Máténak tényleg jó kedve van?

2. kérdés: Miért/Miből gondolod?

2-es számú függelék

SZÜLŐI KÉRDŐÍV

Az adatkezelés során személyes adatok továbbítására nem kerül sor. Az adatkezelő a keletkező személyes adatokat nem továbbítja harmadik személy részére, azokat kizárólag a kutatási célból saját maga kezeli. A feldolgozás minden esetben anonim módon történik, és az eredmények csak anonim módon kerülnek megosztásra.

Kérdőív kitöltésének dátuma:

Nemed:

Életkorod:

Kutatásban részt vevő gyermeked keresztnéve:

Kutatásban részt vevő gyermeked életkora (év + hó):

Születésétől intézménybe kerüléséig melyik szülő mennyit volt otthon a vizsgálatban részt vevő gyermekkel?:

Mikor került a gyermek intézménybe?:

Jelenleg melyik szülővel tölt több időt a gyermek otthon? Milyen arányban? (pl. apa 50 % anya 50 %)

Kutatásban részt vevő gyermekednek testvére van-e?:

Amennyiben igen, testvérek életkora:

Az első 4 kérdésben olyan ironikus szituációkat írunk le, amelyek Veled is megtörténhetnek.

Húzd alá a rád leginkább jellemző választ, illetve válaszolj a kérdésekre.

1. A gyermeked leveri a bögréjét, és az eltörik. Mondanál egy ehhez hasonló megjegyzést?:
„Te aztán ügyes vagy!”

- A. Egyáltalán nem jellemző rám.
- B. Többnyire nem jellemző rám.
- C. Jellemző is rám, meg nem is
- D. Többnyire jellemző rám.
- E. Teljes mértékben jellemző rám.

Miért mondanád vagy miért nem mondanád ezt neki?

2. Esik a hó, a járda csúszós. Gyermeked csúszkál, de sajnos elesik, így a nadrágja saras és vizes lesz. Mondanál neki erre egy ehhez hasonló megjegyzést?: „De szép tiszta lettél!”

- A. Egyáltalán nem jellemző rám.
- B. Többnyire nem jellemző rám.
- C. Jellemző is rám, meg nem is
- D. Többnyire jellemző rám.
- E. Teljes mértékben jellemző rám.

Miért mondanád vagy miért nem mondanád ezt neki?

3. Gyermekeddel az udvaron hógolyóztok. Gyermeked hógolyója eltalálja a fejedet. Mondanál neki erre egy ehhez hasonló megjegyzést?: „De kedves vagy!”

- A. Egyáltalán nem jellemző rám.
- B. Többnyire nem jellemző rám.
- C. Jellemző is rám, meg nem is
- D. Többnyire jellemző rám.
- E. Teljes mértékben jellemző rám.

Miért mondanád vagy miért nem mondanád ezt neki?

4. Gyermekek alvás előtt az építőkockákkal játszik. Nekikezdesz elpakolni a kockákat. Ekkor gyermeked elővesz egy dinót, és azzal kezd el játszani. Mondanál neki erre egy ehhez hasonló megjegyzést?: „Te aztán nagy segítség vagy!”
- A. Egyáltalán nem jellemző rám.
 - B. Többnyire nem jellemző rám.
 - C. Jellemző is rám, meg nem is
 - D. Többnyire jellemző rám.
 - E. Teljes mértékben jellemző rám.

Miért mondanád vagy miért nem mondanád ezt neki?

5. Szeretsz-e otthon ironizálni?
- A. Egyáltalán nem jellemző rám.
 - B. Többnyire nem jellemző rám.
 - C. Jellemző is rám, meg nem is
 - D. Többnyire jellemző rám.
 - E. Teljes mértékben jellemző rám.

6. Milyen gyakran mondasz otthon valami ironikusot?

- A. Egyáltalán nem jellemző rám.
- B. Többnyire nem jellemző rám.
- C. Jellemző is rám, meg nem is
- D. Többnyire jellemző rám.
- E. Teljes mértékben jellemző rám.

7. Legtöbbször mire használod az iróniát? Maximum két sort húzz alá.

- A. vélemény/viszonyulás burkolt kifejezésére
- B. kritizálásra/sértésre/gúnyolódásra
- C. humorizálásra/viccelődésre
- D. saját tudás/intelligencia csillogtatására
- E. feszültség oldására, konfliktuskerülésre
- F. Egyéb:

8. Szerinted jó dolog-e az irónia?

- A. Egyáltalán nem.
- B. Többnyire nem.
- C. Néha igen, néha nem.
- D. Többnyire igen.
- E. Teljes mértékben igen.

9. Szerinted a kutatásban részt vevő gyermeked érti-e az iróniát?

- A. Egyáltalán nem.
- B. Többnyire nem.
- C. Néha igen, néha nem.
- D. Többnyire igen.
- E. Teljes mértékben igen.

10. Szerinted a kutatásban részt vevő gyermeked tudja-e, hogy az iróniát mire lehet használni?

- A. Egyáltalán nem.
- B. Többnyire nem.
- C. Néha igen, néha nem.
- D. Többnyire igen.
- E. Teljes mértékben igen.

11. A kutatásban részt vevő gyermeked milyen gyakran használja az iróniát?

- A. Egyáltalán nem jellemző rá.
- B. Többnyire nem jellemző rá.
- C. Jellemző is rá, meg nem is.
- D. Többnyire jellemző rá.
- E. Teljes mértékben jellemző rá.